

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In quâ tractatur de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ac Sacrificio
Missæ, ...

Bosco, Jean a

Lovanii, 1667

Concl. III. Sacerdos applicans alicui specialem fructum Sacrificii, licitè accipit stipendium titulo sustentationis, aut laboris extrinseci, illicitè ut pretium laboris intrinseci.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73377)

41.
Maximè
hic atten-
dendæ cir-
cumstan-
tiæ.

Tamburinus.

Dictum autem est: *Nisi adsit alia circumstantia, quæ contrarium persuadeat*; quia hæc maximè sunt attendendæ ad implendum Fundatorum voluntates. Unde idem Auctor n. 23. sic inquit: Si quis dicat: *Volo ut dicantur tot Missæ singulis diebus Lune*; certè quia dies hic est à devotione fidelium assignatus ad orandum pro defunctis, præsumetur dispositio esse, ut celebrentur Missæ pro illis, atque adeò petitionem esse de applicatione.

Si verò sic dicat: *Volo ut celebretur Missa die Dominico, seu die Festivo, vel, ut celebretur Missa die Dominico in tali Ecclesia*, videtur petitio solum esse regulariter de præsentia, ut nimirum sit in concursu populi commoditas audiendi Sacrum.

Dixi, *Regulariter*; quia potest contingere, ut ex circumstantiis colligatur, quòd etiam in hoc secundo casu exposcatur applicatio; ita esset meà sententià, si diceret: *Volo ut celebretur Missa die Festivo Sancti mei nominis, seu, Sancti mei devoti*, tunc enim ex communiter accidentibus præsumitur Missam esse applicandam pro petente; communiter enim fideles die Festivo proprii Sancti totam sibi Missam celebratam volunt. Hæc Tamburinus, quem sequor; & ad Congregationem Cardinalium suprâ citatam in quantum jam dictis posset contrariari.

42.
Responde-
tur ad Con-
gregatio-
nem Car-
dinalium
suprà alla-
tam.

Respondeo cum eodem Auctore nu. 25. ut suprâ, illam solum loqui de his, qui habent Capellaniam, legatum, vel salarium cum certo onere applicandi pro Fundatore, non verò de his, qui ad præsentiam solum obligantur; fuisset enim injulium, si iis, qui præsentiam solum debent, & applicatio est suâ, sine ratione prohibuisset, ne, quod in sua est potestate, aliis dare potuissent, etiam cum onere stipendium acceptum restituendi.

Plura circa hanc materiam (quorum aliqua inferius strictim attingemus) vide apud Lugonem, Tamburinum & alios. Pendent maximè à voluntate instituentium, vel fundantium Missas, vel stipendium offerentium, qualiter & quomodo velint Sacerdotes obligare ad certum locum, tempus, applicationem, frequentiam &c.

Primò omnium spectanda sunt verba fundationis, aut petitionis; deinde in casibus occurrentibus juxta verba & communem præximè benignè interpretanda est mens Fundatorum, aut manualet eleëmofynam offerentium.

43.
An qui de-
bet legere
Missam pro
defunctis,
satisfaciat
legendo de
Festo à
Diana.

Hinc qui debet celebrare Missam de Domina, vel pro defunctis, secundum Doctores communiter apud Dianam parte 2. tract. de Celeb. Miss. resol. 31. satisfaciat legendo de Festo occurrente, saltem si Sacerdos majori devotione afficiatur in illa Missa, nisi ob eam conditionem eleëmofyna notabiliter augetur.

Ratio est, quia omnes Missæ sunt æqualis valoris ex opere operato; & licet cæteris paribus Missa de Requiem magis defunctis proficiat, utpote cujus preces ad animarum liberationem funduntur, supplere tamen potest major Sacerdotis devotio, vel Sancti illius intercessio, cujus suffragium in Missa imploratur. Et aliunde verba institutionis vel petitionis intelligenda sunt civili modo & moraliter; nam non debet prævalere voluntas Testatoris Ecclesiæ ordini & ritui.

Ne autem simplices scandalo afficiantur, dum petentes Missam pro mortuis, vident celebrari Missam de Sancto, instruendi sunt de æqualitate valoris, & communi praxi Ecclesiæ. Quando aliquis ob stipendium, inquit Suarez disp. 83. sect. 3. vel Capellaniz institutionem, vel ob aliquam similem causam obligatur ad specialem Missam dicendam, debet, si commodè potest, præscriptam obligationem implere, quamvis, si absque scandalo id committat, ut Missalis ordinem servet, non peccabit; immo si propter solemne Festum id faciat, melius faciet.

Itaque Beneficarii, vel Capellani, aut recipientes stipendium tenentur celebrare pro illis & toties, prout in litteris fundationis continetur, aut ratione stipendii censentur se obligasse: ac proinde quod dictum est de Parochis, scilicet eos non teneri applicare specialem fructum Sacrificii suis ovis, etiam Dominicis & Festis diebus, intellige sicut habet Conclusio: *Præcisè ex vi pastoralis officii*. Alioquin ex speciali institutione, aut fundatione, vel certè extraordinario stipendio fieri possent, ut non solum diebus Dominicis & Festis, sed etiam ferialibus obligarentur, non tantum ad præsentiam, verum etiam ad applicationem.

Cæterum, cum sapius in hac Conclusione mentionem fecerimus stipendii, quæro, quomodo illud accipi possit sine labe simoniae pro fructu Sacrificii, qui indubiè est res aliqua spiritalis? Responso sit

CONCLUSIO III.

Sacerdos applicans alicui specialem fructum Sacrificii, licet accipit stipendium titulo sustentationis, aut laboris extrinseci, illicite ut pretium laboris intrinseci.

Luculenter ostendit communis praxis, tum Episcoporum, qui stipendium taxant, tum omnium Sacerdotum, etiam maximè timoratorum

patet ex
proximi
comuni.

& probatur
à simili.

46.
De titulo
disputatur.

Quis sit la-
bor intrin-
secus?

47.
Ob illum
nihil posse
accipi com-
quam pre-
tium, pro-
bitur ex ra-
tione.

& simili.

torum, nec tantum pauperum, verum etiam divitum, qui sine ullo scrupulo stipendium taxatum recipiunt.

Et verò si pro Officio divino licet accipere fructus Beneficii, illis quoque, qui aliunde ex patrimonio commodè vivere possent; quidni etiam pro Sacrificio Missæ? Siquidem tam Officium divinum res spiritualis est, quàm Sacrificium, & si unum habet adjunctum laborem corporalem, & alterum; & si Officium divinum impedit Clericum, quò minus illo tempore possit alià ratione victum quarere, nonne idem præstat Sacrificium Missæ? Ergo vel pro utroque licitum est aliquid accipere, vel pro neutro.

Sola difficultas est, quo titulo illud stipendium Missarum sine labe simoniæ accipiatur, an laboris intrinseci, an extrinseci, aut certè titulo sustentationis. Ut autem ab ultima parte Conclusionis incipiamus,

Laborem intrinsecum voco, qui necessariò intervenit in celebratione Missæ: v. g. labor induendi sacras vestes, dicendi Missæ orationes, agendique cætera, sine quibus Missa ritè non constat. Numquid ergo labor, qui suscipitur in recitanda Missa sex Epistolarum, vel in Missa, in qua legitur Passio Domini nostri, intrinsecus censendus est? Non dubito, cum sine illa talis Missa ritè non constet.

Sed unde putas probatur, quòd ratione laboris intrinseci nihil possit accipi, tamquam verum ejus pretium sine peccato simoniæ? Exilimo; quia ille labor nullam habet utilitatem nisi per ordinem ad actionem sacram; adeoque nullum valorem, nisi ex ordine ad finem spiritualem. Sicuti ergo finis vel fructus ille spiritualis non habet ullum valorem pretio æstimabilem, ita nec ille labor.

Patet in simili ex aliis operibus corporalibus, ut in agricultura & similibus artibus: labor quippe qui fit in exercitio illarum artium, non æstimatur pretio seorsim ab illo opere vel effectu, qui talem laborem intrinsecè requirit, sed ipsum opus, vel effectus simul cum labore; immo ratione talis, vel talis laboris sibi intrinsecè conjuncti, tantam, vel tantam habet æstimationem, & similiter labor tanti vel tanti æstimatur, quia opus, cui conjungitur, tali pretio dignum est. Si ergo effectus laboris non est pretio æstimabilis, nec ipse labor erit: & si labor venditur, etiam effectus laboris, propter quem labor pretio æstimatur.

Ergo similiter impræsentiarum, cum labor intrinsecus celebrationi Missæ secundum se non sit utilis hominibus, sed tantum ratione fructus spiritualis, qui sequitur ex opere cui labor ille intrinsecè conjunctus est, si fructus ille non est pretio æstimabilis (sicuti verè non est, utpote res omnino spiritualis) nec ipsum opus, nec labor intrinsecus, pretio possunt æstimari.

Unde hinc locum habet illud Paschalis Papæ 1. q. 3. cap. Si quis obierit. 7. Quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum inventum derelinquit. Tunc enim illud dictum verum est, quando plura ita connexa sunt, ut vel corporale per se sequatur ex spirituali, illudque supponat, vel ita concomitanter se habent, ut unum sit intimè conjunctum alteri in suo esse, origine, & fine. Ita verò se habet labor intrinsecus ad Sacrificium Missæ.

Quapropter licet ipsum Sacrificium physicè videatur habere aliquid materiale, equidem totum est invendibile; quoniam totum reverà est spirituale, utpote à principio spirituali procedens, & ad finem spiritualem tendens.

Totum itaque illud opus cum omni suo labore intrinsecò, & omnibus conditionibus, quas per se habet adjunctas, totum, inquam, factum est inæstimabile pretio, propter elevationem ad spiritualem ordinem, & intimam conjunctionem cum Sacrificio; & per consequens ministri, eo ipso, quo se dedicaverunt tali ministerio, assumpserunt onus ministrandi illud gratis, & non vendendi tales operas vel labores. Ita communiter Doctores; quamquam aliquibus videatur haud parùm difficile explicatu, quomodo ergo liceat aliquid accipere tamquam pretium laboris extrinseci.

Laborem extrinsecum, sive per accidens conjunctum, vocamus, qui non ex vi ministerii per se ac moraliter intervenit, sed tantum in casu ratione circumstantiarum, personarum, aut locorum, ut agere iter unius leucæ ad dicendum Sacrum, quando id non est conjunctum Officio, vel Beneficio; expectare quotidie per horam, aut aliud tempus ad celebrandum, dicere Missam statis horis, vel in certis locis, & ad hæc aut similia obligari. Uno verbo, labor accidentarius est, qui sine ordine ad actionem sacram habet aliquam utilitatem, propter quam æstimari potest pretio temporali.

Ex quo patet, quare labor Musici, qui ab Ecclesia conducitur, ut suà modulatione vel instrumento musico exornet divinum Officium, quare, inquam, sit labor extrinsecus; quoniam habet valorem ex modulatione, & recreatione. Per accidens ergo est quòd hinc & nunc actioni sacræ conjungatur. Quid enim si in nuptiis adhiberetur, cum obligatione ad sacras tantum cantiones, num ideo minus esset pretio æstimabilis?

Et ratio ulterior est: quia illi reverà per se non exercent actionem spirituales, neque in rigore Officium divinum recitant ex vi istius ministerii; ut proinde non solum pro labore illo, sed pro tota actione pretium recipere possint: quidquid in contrarium sentiat Wiggers de Justitia & Jure Tract. 7. cap. 4. n. 42.

48.

Item ex
auctoritate
Paschalis
Papæ.

& natura
ipsius Sa-
crificii.

49.

Quis labor
extrinsecus
est?

50.

Talis est la-
bor musici
exornantis
divinum
Officium.

imò tota
ipsius actio
videtur pre-
tium æstima-
bilibis.

51.
Rationes
ob quas
contrarium
docet Wig-
gers.

Ratio illius Auctoris est; quia actus illi & instrumenta sunt idonea & convenientia ad laudandum Deum & divinas laudes celebrandas, ut ex Scriptura constat, quæ sæpius nos hortatur ut laudemus Deum in Hymnis & Canticis, & sono tubæ, in organis & cymbalis benefonantibus: quidni igitur, quando in Ecclesiis & Oratoriis, ad quæ populus Religionis causâ convocatur & convenit, adhibentur, dicenda erunt adhiberi, ut in illis Religiosum Officium exerceatur?

Sanè si tantum adhibeantur ad demulcendas curiosorum aures, non id sine vanitate & culpa fieri posse in tali loco, & in tali conventu existimarem.

Accedit, quòd totum Officium, ut Laudes, Vesperæ, & aliæ preces decantari possint per tales conductos musicos, & musicalia instrumenta: unde si illi non exercent actionem spiritualem, nec Officium divinum peragant, consequens videtur quòd populus potius censetur vocari ad Comædos audiendo, quàm ad audiendum, & interessendum divinis Officiis. Hæc ille.

Et ut verum fatear, tam levis hodie auditur musica in quibusdam Ecclesiis, ut vix nomen divini Officii mereatur, & potius videatur adhiberi ad demulcendas curiosorum aures, quàm ad laudandum & benedicendum Deum.

52.
Sed ad sum-
mum probant
nihil accipi posse
ob musicam
ut est divi-
num Offi-
cium.

Atque ut talis sit, qualis esse debet. ad summum ex illo argumento sequitur, quòd musicus nihil pretii possit pro illa musica accipere, quatenus præcisè est Officium divinum; interrim quia illi divino Officio per accidens conjungitur talis modulatio & recreatio, quæ sine ordine ad actionem sacram habet aliquam utilitatem pretio æstimabilem, ideo pro illa pretium accipere potest. Porro quòd illa modulatio & recreatio sit pretio æstimabilis, manifestè patet, quando eadem musica canitur extra Ecclesiam.

53.
Affignatur
dispositas
inter musi-
cos condu-
ctos &
Clericos
præbenda-
tos.

Deinde, est illa tota actio possit ab Ecclesia ordinari ad cultum Dei, imò de facto cultus Dei fit, quatenus ab aliis, obligatis ad illum, attentè auscultatur; attamen prout à musicis illis conductivis exercetur, non habet rationem cultus, cum illi non obligentur ista canere per modum cultus divini, sed sicut alias cantilenas extra templum, & extra has circumstantias canerent.

53.
Affignatur
dispositas
inter musi-
cos condu-
ctos &
Clericos
præbenda-
tos.

Ex quo facillè assignatur disparitas inter musicos conductivos, qui nullam habent obligationem legendi divinum Officium, & Clericos in Ecclesia præbendatos ad ministerium Chori; hi enim spiritualia exercent, quæ intrinsecè illam operam & laborem requirunt; isti autem minime.

Sacerdos
cantans
Missam ni-
hil potest

Si ergo quæritur; an Sacerdos cantans Missam possit aliquid vendere de labore illius Missæ, sive ratione cantus sive ratione temporis,

aut moræ? Respondet Suarez tom. 1. de Relig. lib. 4. cap. 2. n. 15. negativè; quia, inquit, tota illa actio, prout ita fit, est sacra, & totus ille labor est quasi pars illius. Aliàs Diacono, & Subdiacono ministranti, semper liceret vendere suas operas; quia illud ministerium moraliter non fit sine cantu, & aliis similibus laboribus.

Sed hoc difficile putat Lugo disp. 21. n. 11. Et quidem, inquit, si accipi potest pretium pro itinere faciendo ad celebrandum in loco distanti, non apparet cur non possit accipi pro labore celebrandi sub dio, ubi vel æstu, vel gelu nimio, sanitas exponitur magno periculo; quia hoc etiam per accidens conjungitur cum Missa: ergo idem dicendum est de cantu, qui per accidens etiam conjungitur, cum sine illo posset Missa celebrari.

Respondeo, fortè disparitatem esse, quòd cantus ille nullam adferat utilitatem aliis, nisi spiritualem, quæ invendibilis est: at verò celebratio in loco distanti, aufert audientibus difficultatem itineris, vel confert aliquam aliam utilitatem temporalem, quæ pretio est æstimabilis, vel certè causat molestiam Sacerdoti planè extrinsecam actioni sacræ, cum cantus ille, quamvis molestus & laboriosus, equidem hæc & nunc sit ipsa sacra actio.

Unde supposito quòd Sacerdos velit Missam canere, quam alioquin posset solum legere, tenetur gratis canere, sicuti gratis tenetur legere, cum non minus cantus ille, quàm simplex lectio, hæc & nunc sit actio sacra.

Dico, hæc & nunc; quia absolute & cantus ille, & lectio possunt reperiri sine aliqua spiritualitate; v. g. quando aliquis ante Sacerdotium facit illa omnia, ut dicat ritum celebrandi. Ratio (inquit Lugo supra) quam adfert Thomas Sanchez tom. 1. Conf. lib. 2. cap. 3. dub. 10. quòd labor hic non est separabilis à re spirituali, ideo non est vendibilis, difficilis est; quia si sensus sit, non posse rem spiritualem, hoc est, Missam reperiri sine illo labore, hoc non sufficit, ut labor ille non sit vendibilis: nam benedictio etiam non potest reperiri sine oleo, vel chrismate, vel sine cera in Agnis Dei, & tamen ex natura rei oleum, chrisma, cera, secundum se vendi possent.

Si verò sensus sit, laborem ipsum non posse reperiri sine spiritualitate, cui conjungitur, falsum est; quia sicut cera, vel oleum possent reperiri sine benedictione, sic hic labor, & hæc opera possent reperiri sine oblatione Sacrificii: idem enim labor, & eadem defatigatio datur, quando aliquis ante Sacerdotium facit illa omnia, ut dicat ritum celebrandi: ergo ille labor secundum se separabilis est à spiritualitate, cui de facto conjungitur. Ita Cardinalis.

Si inferas; ergo labor ille legendi vel cantandi Missam, potest vendi, sicut labor extrinsecus, & sicut oleum benedictum: per accidens quippe

Secl. 5. De solemn. Missa Sacrificii eorum. Concl. 3. 471

quippe est, quod hic & nunc conjungatur rei sacra, sicuti per accidens est, quod oleum sit benedictum.

Solutio. Respondeo Negando Consequentiam; quoniam, uti superius dixi, labor extrinsecus propriam habet utilitatem seclusa spiritualitate, veluti etiam oleum seposita benedictione; labor autem intrinsecus Missa nullam, nisi per ordinem ad rem spirituales.

57. Instantia. Immo, inquis, & hic propriam habet utilitatem; nam aliqui mirifice delectantur suavi & adaequato cantu Sacerdotis in tantum, ut malint audire Missam cantatam, esse diutius durere, quam privatam. Deinde videns Sacerdotem celebrantem, vel ex hoc addiscit ritum celebrandi; atqui haec doctrina est pretio aestimabilis extra Sacrificium Missa: ergo etiam in ipso Sacrificio.

Responsio. Respondeo iterum Negando Consequentiam; disparitas patet ex supra dictis: quia in ipso Sacrificio censetur moraliter una & eadem res; cum ergo ipsum Sacrificium secundum se non sit pretio aestimabile, neque suavis illa cantus nec doctrina, qua minus principaliter considerantur, & tamquam quid accessorium, quod naturam convenit sequi principalis.

Wigger. Neque enim convenienter dici videtur, inquit Wiggers supra n. 41, quod in cantu Ecclesiastici Officii praedominetur temporale, sicuti dici solet de calice consecrato, cum principaliter ipse cantus adhibeatur, & aestimetur, idcirco quia in eo laudatur Deus, non propter aliud temporale..... ipsa tamen specialis ars cantandi & singularis vocis suavis forsitan possent pretio temporali aestimari. Quamvis contrarium appareat probabilius, quia nec grata elocutio Concionatoris, neque ars ejus bene dicendi, immo nec praerequisitum studium, possunt pretio temporali aestimari & vendi. Haec ille.

18. Quæris, quomodo ergo ars musici conducti possit aestimari? Respondeo ut supra; quia ille revera per se non exercet actionem spirituales, neque in rigore Officium divinum recitat ex vi illius ministerii; quemadmodum exercet actionem spirituales, & in rigore recitat divinum Officium Sacerdos cantans Missam, aut alii Clerici ministerio Chori deputati, cantantes Horas Canonicas.

19. Interim certum est, & quotidiana praxis docet, plus stipendii posse accipi pro Missa cantata, quam pro Missa privata; quo autem titulo, patebit ex prima parte Conclusionis, de qua incipio agere, &

59. Praenoto, sepius in celebratione Missa nullum laborem extrinsecum intervenire, vel si aliquis interveniat, communiter non esse talem, qui sufficiat ad justificandum totum stipendium ex justitia debitum. Sicuti ergo si pro calice consecrato daretur pretium excedens valorem calicis secundum se, presume-

retur dari pro consecratione: sic dando pro labore Missa stipendium, excedens absque proportionem valorem ipsius laboris, praesumeretur dari pro valore Sacrificii, quod conjungitur illi operi seu labori, nisi adsit alius titulus.

Et verò quis iste, si non titulus sustentationis? Sanè omnes alios titulos, ab aliquibus excogitatos, optimè refutat Eminentissimus Lugo disp. 21. à n. 2. usque ad 10. Vide ipsum; quia nihil habeo addendum.

Pro explicatione autem tituli sustentationis, Primò consideranda venit distinctio inter pretium, & sustentationem. Sed quæ illa? Pretium spectatur per commensurationem ad valorem & aestimationem operis seu laboris: at verò stipendium sustentationis in ordine ad personam, quatenus sustentatione indiget, quam acquirere non potest, dum aliis in spiritualibus deservit, ideoque ei ex justitia debetur ratione talis ministerii, saltem ut conditionis necessaria ad talem obligationem.

Atque in hoc sensu poterit vocari illud stipendium merces secundum quandam æquiparationem & analogiam; quomodo accipitur ab Apostolo 1. Timoth. 5. Qui bene, inquit, presunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo & doctrina v. 17. Et continuo rationem atexit v. 18. Dicit enim Scriptura: Non alligabis os bovi trituranti (Deut. 25. v. 4.) & dignus est operarius mercede sua. Matth. 10. v. 10.

Unde 1. Cor. 9. comparat illud stipendio militis, dicens v. 7. Qui militat suis stipendijs unquam? Et addit: Qui plantat vineam, & de fructu eius non edit? Qui pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? Ergo hæc obligatio non procedit ex solo jure positivo, sed etiam ex ipso jure naturali, utique justitia.

Alioquin nec Sacerdos obligaretur ad restituendum stipendium, quando est morti proximus, & non potest satisfacere præcepto celebrandi: nec etiam qui Missam petiit, obligaretur ad solvendum stipendium, quod promisit, postquam jam Sacerdos sustentatus est; quoniam debitum ex solo titulo obedientia non obligat ad restitutionem transacta occasione.

Profectò licitum esse stipendium sustentationis, immo debitum, saltem ex præcepto positivo Christi, clarissimè testatur Apostolus supra n. 13. & 14. ubi sic ait: Nescitis, quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario sunt, edunt: & qui altari deserviunt, cum Altari participant? Ita & Dominus ordinavit is, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.

Confirmatur: Decimas non esse puras eleemosynas, definitum est in Concilio Constantiensi sess. 8. in damnatione articulorum Wicleff, quorum decimus octavus erat: Decima sunt pura eleemosyna, & Parochiani possunt propter peccata

60. Distinctio inter pretium & sustentationem.

61. Secundum quandam analogiam stipendium vocatur merces.

62. An sit debitum ex iustitia?

63. Saltem debetur ex præcepto positivo Christi.

64. Decima non sunt pura eleemosyna, Constantiensis.

peccata suorum Prelatorum ad libitum suum auferre eas.

sed debet
eriam ex
iustitia na-
turali
Trident.

Nec tantum debentur decimas ex obedientia; sed etiam ex iustitia naturali, satis significat Tridentinum, quando sess. 25. de Reform. cap. 12. sic incipit dicere: Non sunt ferendi, qui varijs artibus decimas, Ecclesijs obvenientes, subtrahere moluntur, aut qui ab alijs solvendas temere occupant, & in rem suam vertunt: cum decimarum solutio debita sit Deo, & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadunt. Et infra: Qui vero eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur; nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvantur. Porro quæ decimarum, similis est obligatio stipendii, quod offertur, & debetur pro Missa.

63.
In veteri
Lege dice-
bantur pre-
tium pro
ministerio,
Num. 18.

Dices; Decimæ in veteri Lege vocantur à Deo pretium pro ministerio: ergo male distinguimus inter pretium & stipendium sustentationis. Antecedens patet ex Num. 18. v. 30. & 31. Si præclara & meliora quæque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis, quasi de area & torculari dederitis primitias: & comedetis eas in omnibus locis vestris, tam vos, quam familia vestra: quia pretium est pro ministerio, quo servitis in tabernaculo testimonij.

quod pro
majori par-
te erat tem-
porale.

Respondeo, illa ministeria fuisse pro majori parte temporalia, ut excubias agere, deferre tabernaculum & similia, quæ indubie erant pretio æstimabilia. Quamquam alii legendum putent: Quia merces est, & sic vertunt Septuaginta.

Ly Merces
est nomen
generale,
extendens
se ad signi-
ficandum
quodlibet
pretium.
Matth. 5.
Trident.

Porro Merces est nomen generale, quod abstrahit à propria ratione, si temporalis, & dici potest de quolibet pretio, debito ex iustitia, quomodo vita æterna merces appellatur Matth. 5. v. 12. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis. Et alibi.

Unde Tridentinum sess. 6. cap. 16. ait: Atque ideo bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tamquam gratia filijs Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tamquam merces, id est, præmium, ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda.

64.
Differentia
inter stipen-
dium sus-
tentatio-
nis, & pre-
tium, decla-
rat ex em-
plo pictoris.

Cæterum in quo differant, dare ut stipendium ad sustentationem, & dare ut pretium, declarat Lugo supra n. 13. exemplo pictoris, qui nolle vendere suas operas, aut picturas, sed vellet gratis depingere in obsequium Ecclesiæ, & votum de hoc fecisset. Non esset, inquit, contra hoc votum, si peteret ab Ecclesiâ illa sumptus necessarios ad colores, ad tabulam, & alia omnia; adhuc enim diceretur depingere gratis: imò si ipse ad laborandum cibo vel potu peculiari indigeret, illud totum computaretur inter sumptus necessarios ad picturam, & posset dici in rigore gratis, & non pro pretio fecisse illud opus, si solum acciperet necessaria ad pingendum.

item exem-

Rursum ponamus aliquem à Deo accepisse

gratiam curationum; accersitur à Principe, ut ipsum curet, magnis propositis præmijs, posset dicere: Gratis accipi, gratis dabo; nolo pretium, & hoc licet peteret necessaria ad iter illud agendum, & licet, dum esset in Principis Curia, aleretur Principis expensis; hæc enim non sunt pretium, sed media necessaria ad illic suum ministerium exequendum.

Sic ergo Sacerdos, ut Minister Evangelicus non facit contra præceptum Christi gratis dandi, quod gratis accipit, si ab illis, quibus ministrat, accipiat necessaria ad ministerium exequendum, v. g. panem, vinum, ceram, & alia necessaria ad Sacrificium. Quid autem magis necessarium, quam ipsa vita Sacerdotis? Sicuti ergo sine labe simoniæ, Sacerdos pro aliquo celebraturus, potest exigere panem, vinum, ceram &c. quidni similiter corporis alimentum, æquè, aut magis necessarium ad ipsum Sacrificium, quod petitur? Non video disparitatem.

Itaque pretium in hoc distinguitur à stipendio sustentationis, quod pretium spectat per commensurationem ad valorem & æstimationem operis seu laboris, quod respicit sanctitati operis ac ministerii sacri: stipendium autem sustentationis, ut superius diximus, consideretur in ordine ad personam, quatenus sustentatione indiget, quam accipere non potest, dum proximo suo in spiritualibus deservit. Atque hæc ratione stipendium Missæ appellari posset merces, id est, præmium ex iustitia debitum Sacerdoti, pro hoc, vel illo celebranti.

Sed numquid tota sustentatio debetur pro applicatione unius Missæ? Numquid quilibet pro libitu suo plus vel minus potest exigere? Nequaquam; sed illud erit iustum stipendium, quod ab Episcopo taxabitur, vel consuetudine fuerit introductum. Quid ergo si nullum fuerit taxatum ab Episcopo, vel consuetudine introductum; num licitum erit antecederet de aliquo certo pacisci? Respondeo:

CONCLUSIO IV.

Pacisci de stipendio, alioquin iusto, ante celebrationem Missæ, non videtur illicitum ex jure naturæ.

PROBatur primò: quia pactum illud cadit super stipendium formaliter, non ut est pretium rei spiritualis, sed ut est ad sustentationem personæ; igitur non obstante pacto retinet rationem stipendii sustentationis: ergo ex vi talis pacti non venditur spirituale pro